

Anna Petlak

EDYTORSTWO NA ŁÓDZKIEJ POLONISTYCE – W CZORAJ I DZIŚ

W roku akademickim 1994/1995 – najprawdopodobniej jako pierwsza w Polsce – powstała na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego na kierunku Filologia Polska specjalizacja edytorska. Było to wydarzenie poprzedzone prowadzonymi przez kilka lat, poczynając od 1989 roku, dyskusjami nad projektem reformy studiów polonistycznych (dotyczącej m.in. możliwości wyboru przez studentów ścieżki literaturoznawczej lub językoznawczej; zwiększenia liczby wolnych wykładów, a także prac pisemnych). Plan reformy, który przewidywał też stworzenie Wydziału Humanistycznego, a na Filologii Polskiej – dwóch nowych specjalizacji: edytorskiej i dziennikarskiej, przedstawił na spotkaniu tzw. podziemnej Solidarności profesor Tomasz Bocheński, wówczas jeszcze magister.

Jak wspominają dziś profesorowie: Barbara Wolska, Tomasz Bocheński i Jerzy Wiśniewski, w opracowanie nowego programu studiów byli w tamtym czasie zaangażowani pracownicy dwóch katedr literaturoznawczych – Katedry Historii Literatury Polskiej Oświecenia, Pozytywizmu i Młodej Polski, kierowanej wtedy przez doktora habilitowanego Ryszarda Wierzbowskiego, później zaś profesora Wiesława Pusza, oraz Katedry Literatury Romantyzmu i Literatury Współczesnej, którą kierowała profesor Krystyna Poklewska. Szczególną rolę odegrali przede wszystkim: doktor Jerzy Poradecki, entuzjastyczny zwolennik specjalizacji edytorskiej (co podkreśla obecnie zarówno profesor Barbara Wolska, jak i doktor Mateusz Poradecki), magister Tomasz Bocheński, który opracował szkic specjalizacji edytorskiej i pierwszą siatkę godzin, doktor Jerzy Rzymowski, który ją uzupełnił i dopracował, doktor Jacek Brzozowski, czuwający nad realizacją reformy łódzkiej polonistyki, a także doktor Barbara Wolska, która, zachęcona przez swego promotora – profesora Zdzisława Skwarczyńskiego, edytora *Powrotu pośła* J.U. Niemcewicza, opracowywała antologię wybranych wierszy

okolicznościowo-politycznych z Archiwum Bartoszewiczów w Łodzi i przygotowała publikację tych tekstów z lat 1772–1775.

Nieformalnych spotkań, rozmów i publicznych zebrań na temat specjalizacji edytorskiej było kilka. We wspomnieniach snutych dziś po kilkudziesięciu latach nie wszystkie szczegóły dają się dokładnie odtworzyć w pamięci uczestników tych wydarzeń. Nie zawsze też możliwe jest uzgodnienie pewnych informacji oraz zasług osób biorących w nich udział. Pewne jest, że każdy, kto pracował w najbliższym sobie gronie na rzecz realizacji zadania, został zapamiętany. Ważne okazało się zebranie kilku kierowników i pracowników wspomnianych jednostek polonistycznych, poświęcone wyłącznie szczegółowym problemom powołania i organizacji specjalizacji edytorskiej. Odbyło się ono w 1993 roku. Jak należało się spodziewać, w gronie entuzjastycznie nastawionych do tego przedsięwzięcia osób znaleźli się m.in. profesorowie: Krystyna Poklewska, Jerzy Poradecki, Wiesław Pusz, Bogdan Mazan oraz doktorzy Tomasz Bocheński i Barbara Wolska. Podczas dyskusji przedstawiono główne założenia specjalizacji (zdecydowano, że będzie ona trwać cztery semestry), program zajęć wraz z siatką godzin, zastanawiano się również nad obsadą dydaktyczną. Towarzyszyła temu świadomość, że początkowo będzie przeważał charakter filologiczny i redakcyjno-korektorski specjalizacji, z czasem uzupełniany o drugi ważny filar edytorstwa – technikę edytorską.

Jak wspominają nauczyciele akademicki (m.in. obecnie profesorowie: Wiesław Pusz, Barbara Wolska, Jerzy Wiśniewski, Michał Kuran), w siatce godzin były zaplanowane ćwiczenia z krytyki tekstów poszczególnych epok – od staropolszczyzny po wiek XX, wykład z podstawowych zagadnień edytorstwa, z prawa autorskiego, zajęcia językoznawcze, obejmujące m.in. przemiany ortografii i fleksji, a tym samym uświadamiające granice modernizacji języka tekstów dawnych, a także – zajęcia techniczne. Powołanie nowej specjalizacji ogłoszono na spotkaniu ze studentami w auli Wydziału Filologicznego, podczas którego, po krótkim wprowadzeniu doktora Jerzego Rzymowskiego jako Prodziekana, program zreferował doktor Tomasz Bocheński. Zgromadzeniu przewodniczyła profesor Krystyna Poklewska.

Pierwszy kurs specjalizacji ruszył w roku akademickim 1994/1995. Jak wspomina profesor Michał Kuran: „Uruchomieniu drugiej specjalizacji zawodowej obok nauczycielskiej towarzyszył entuzjazm wykładowców i poczucie elitarności wśród studentów”. Ze względu na duże zainteresowanie studentów, „sposobem ograniczenia naboru było wprowadzenie wymogu konieczności wyboru pomiędzy specjalizacjami”.

Początki nie były łatwe, należało opanować m.in.: organizacyjne sprawy administracyjne i techniczne (sale, aparatura, programy komputerowe) oraz merytoryczne (program zajęć, obsada dydaktyczna: nauczyciele akademicki). Zajęcia

techniczne z powodu braku pracowni komputerowej odbywały się w gmachu Wydziału Matematyki UŁ. Były to głównie zajęcia dotyczące systemu operacyjnego i rozmaitych programów użytkowych, w mniejszym zaś stopniu – edytorów tekstu i składu komputerowego. Na polonistyce zajęcia komputerowe szczególnie przydatne w edytowaniu tekstów, początkowo w formie indywidualnych konsultacji, prowadził doktor Jerzy Wiśniewski, sprawujący wówczas pieczę nad blokiem zajęć technicznych.

Coraz wyraźniejsza, także z powodu rosnącego zainteresowania studentów edytorstwem, stawała się potrzeba stworzenia oddzielnej pracowni komputerowej dla specjalizacji. W budowaniu i uzupełnianiu zasobów komputerowych wielką rolę odegrała ówczesna Dziekan Wydziału Filologicznego, profesor Eliza Małek, która wspierała powstanie nowej specjalizacji, zwłaszcza gdy w 1996 roku powołano Zakład Edytorstwa pod kierunkiem doktor habilitowanej Barbary Wolskiej, ale także we wcześniejszych latach. Profesor Małek dbała o uzupełnianie zakupu sprzętu i odpowiednich programów. Prawdopodobnie w semestrze letnim roku akademickiego 1995/96 zajęcia odbywały się już w pracowni edytorskiej w gmachu Wydziału przy Alei Kościuszki 65. Było to wielkie osiągnięcie, które cieszyło wszystkie osoby zaangażowane w stworzenie prawidłowego systemu nauczania edytorstwa tekstów literackich, naukowych i użytkowych.

Kurs zajęć komputerowych został w tymże czasie wydłużony do dwóch semestrów. Do doktora Jerzego Wiśniewskiego, początkowo prowadzącego zajęcia w pracowni specjalizacji, dołączyła doktor Słowinia Tynecka-Makowska (z Katedry Teorii Literatury). Dzisiaj profesor Wiśniewski przypomina ten czas: „wypracowaliśmy wspólny program, korzystając z dostępnych poradników (publikacji o komputerowym składzie tekstu), stopniowo też wprowadzaliśmy nowe typy ćwiczeń”.

W różnych okresach krystalizującej się specjalizacji edytorskiej zajęcia prowadziły osoby mające za sobą prace z dziedziny edytorstwa naukowego tekstów literackich, wykazujące szczególne zainteresowanie tą dyscypliną badawczą (teorią lub praktyką) lub posiadające wiedzę i umiejętności z zakresu krytyki tekstu, redakcji językowej, merytorycznej, technicznej i korekty. Byli to nauczyciele akademicy prawie z wszystkich jednostek polonistycznych historycznoliterackich i językowych Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Łódzkiego, jako że specjalizacja była przedsięwzięciem między-katedralnym, między-wydziałowym i między-uczelnianym, m.in. zaś – profesorowie: Maria Kamińska, Jan Okoń, Jerzy Poradecki, Tomasz Bocheński, Jacek Brzozowski, Michał Kuran, Jerzy Wiśniewski, Barbara Wolska oraz doktorzy: Anna Dominiak, Stanisław Majchrowski, Mateusz Poradecki, Jerzy Rzymowski, Słowinia Tynecka-Makowska, a także (zwłaszcza w początkach specjalizacji) przedstawiciele nauk matematycznych i prawnych:

doktor Joanna Matula, doktor Elżbieta Wojnicka (UŁ). Zapraszano także badaczy-edytorów z innych ośrodków naukowych, m.in. profesor Barbarę Koc (IBL PAN), która przedstawiała zagadnienia związane z opracowywaną przezeń edycją utworów Władysława Reymonta oraz profesora Janusza Maciejewskiego (UW; IBL PAN) – edytora tekstów okolicznościowej poezji politycznej, szczególnie z czasów konfederacji barskiej.

W roku 1993 i w latach 1994–1995 opiekę nad specjalizacją sprawowali: profesor Jerzy Poradecki i doktor Barbara Wolska, pełniącą funkcję odpowiedzialnego za rozruch specjalizacji i sprawy organizacyjno-dydaktyczne Pełnomocnika Prodziekana Wydziału Filologicznego (był nim doktor Jerzy Rzymowski) ds. specjalizacji edytorskiej. Podlegała z jednej strony profesor Krystynie Poklewskiej – Pełnomocnikowi Dziekana Wydziału Filologicznego ds. dydaktycznych na polonistycę, z drugiej zaś – profesorowi Wiesławowi Puszwowi, jako kierownikowi Katedry, który sprzyjał rozwojowi edytorstwa. Uczestniczył wraz z Barbarą Wolską w spotkaniach naukowych Pracowni Literatury Oświecenia IBL PAN, w Warszawie i we Wrocławiu, gdzie wielokrotnie podejmowano zagadnienia dotyczące opracowywanych edycji krytycznych takich badaczy oświecenia, jak: Zbigniew Goliński, Elżbieta Aleksandrowska, Roman Kaleta, Edmund Rabowicz, Julian Platt, Janusz Maciejewski, Jerzy Jackl.

Dzisiaj profesor Barbara Wolska, po trzydziestu latach funkcjonowania specjalizacji, a zarazem po dwudziestu latach powołania do życia Studiów Podyplomowych „Edytorstwo tekstów literackich i użytkowych” (w roku akademickim 2004/2005), wspomina, że będąc na samym początku swych działań, tuż przed procedurą habilitacyjną, zawsze mogła liczyć na pomoc pomysłodawców specjalizacji i swoich kolegów-współpracowników, prowadzących zajęcia. Z czasem, jako koordynatorka specjalizacji i osoba, która poddawała pierwotne propozycje sprawdzeniu (m.in. naukowo-administracyjnemu) oraz wprowadzała innowacyjne rozwiązania – zwłaszcza w zakresie zespołowej pracy studentów, doktorantów i pracowników nad krytycznym opracowywaniem tekstów dawnej literatury polskiej – zaczęła skupiać wokół siebie coraz szersze grono osób.

Pewnym mankamentem był brak w Instytucie Filologii Polskiej jednostki organizacyjnej, odpowiedzialnej za prowadzenie specjalizacji edytorskiej oraz rozwój naukowy edytorstwa tekstów literatury polskiej. W związku z tym od 1996 roku opiekę nad specjalizacją kontynuowała już formalnie doktor habilitowana Barbara Wolska, która została wówczas mianowana kierownikiem nowo powstałego Zakładu Edytorstwa w Katedrze Literatury Oświecenia, Pozytywizmu i Młodej Polski, kierowanej przez profesora Wiesława Pusza.

Początki edytorstwa i jego umacnianie się na łódzkiej polonistycę wspomina następująco profesor Bogdan Mazan: „Największą fundamentalną, także założycielską,

a więc zapoczątkowującą rolę, odegrały grupy zorganizowane, w których kreowały się wysokie standardy edytorskie. Siłą rzeczy, tj. własnych zainteresowań i prac organizacyjnych, najlepiej pamiętam wydarzenia i postaci z bliskiego, najbardziej dotyczącego mnie kręgu. Tutaj dużą rolę organizacyjną, a pamiętając o znaczącej indywidualnej, odegrały działania profesor Barbary Wolskiej. [...] Kierowała bowiem jednostką edytorską w ramach Katedry kierowanej przez profesora Wiesława Pusza, którą jako dziekan wyodrębniłem w samodzielną Katedrę Edytorstwa. Ma też w swym dorobku publikacyjnym i promotorskim (chodzi zwłaszcza o doktoraty) cenne osiągnięcia”.

Tak więc w 2007 roku z Zakładu Edytorstwa wyewoluowała Katedra Edytorstwa, kierowana w dalszym ciągu przez profesor Barbarę Wolską. W czasach działalności Zakładu i Katedry Edytorstwa formowała się i umacniała stała kadra dydaktyczno-naukowa. Wypromowani przez profesor Wolską oraz przez profesorów z innych katedr i zakładów literaturoznawczych oraz językoznawczych najzdolniejsi absolwenci specjalizacji – doktorzy nauk humanistycznych – edytorzy realizujący indywidualne i zespołowe projekty w ramach grantów uczelnianych, wcześniej prowadzący lub hospitujący zajęcia jako doktoranci, z czasem stopniowo przejmowali prowadzenie ćwiczeń i warsztatów na specjalizacji. Do profesor Barbary Wolskiej i do doktora Mateusza Poradeckiego, prowadzącego zajęcia z wszechstronnie przezeń traktowanej techniki edytorskiej (w tym grafiki i typografii), dołączyli więc – już jako pracownicy Zakładu i Katedry – doktorzy: Marta Szymor-Rólczak, Anna Petlak, Monika Urbańska, Małgorzata Pawlata, Karolina Goławska-Stachowiak. Zajęcia językoznawcze objęli natomiast m.in. profesorem: Elżbieta Umińska-Tytoń, Rafał Zarębski oraz Anna Lenartowicz. Pracownicy Zakładu, a później Katedry, przez wiele lat gościnnie prowadzili również edytorskie konwersatoria, wykłady i warsztaty w innych jednostkach macierzystego Wydziału, tj. slawistyka, dziennikarstwo, logopedia, bibliotekoznawstwo. W ten sposób wzbogacali programy tych kierunków i upowszechniali wiedzę oraz praktyczne umiejętności edytorskie wśród studentów różnych kierunków studiów.

Przy Katedrze Edytorstwa działało również od wielu lat Koło Naukowe Edytorów, skupiające studentów specjalizacji edytorskiej, kierowane przez doktor Monikę Urbańską (od 2009 roku do dziś) oraz doktora Mateusza Poradeckiego. W 2011 roku koło otrzymało z rąk Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego, profesor Barbary Kudryckiej, nagrodę za ogólnopolską konferencję *Tekst – Tworzywo – Twórca*, która uzyskała miano Konferencji Roku 2011 w konkursie Studenckiego Ruchu Naukowego (StRuNa). Koło Naukowe Edytorów jest inicjatorem i wydawcą serii monografii naukowych, skupionych wokół problemów literatury i edytorstwa naukowego. Zorganizowało ponadto trzy konferencje naukowe (w 2015 oraz w 2016 roku), których pokłosiem są trzy tomy pokonferencyjne

o profilu badawczym edytorskim (*Tekst, tworzywo, twórca*, pod red. J. Niedbały i innych, Łódź 2011; *Tekst, pretekst, paratekst*, pod red. E. Mikuły, Łódź 2017; *Tekst, słowo, obraz*, pod red. E. Mikuły, Łódź 2018). Przez wiele lat koło prowadziło też grę miejską o nazwie Typospacer, skierowaną do mieszkańców Łodzi i polegającą na uczestnictwie w grach i quizach związanych z detalem edytorskim w przestrzeni miasta. Wydano także dziesięć biuletynów dla studentów i doktorantów, pt. „WeLoveTypo”, poświęconych różnym kwestiom z zakresu edytorstwa naukowego i technicznego.

Stopniowo, w związku z dobrym stanem specjalizacji edytorskiej, poszerzały się też działania dydaktyczne. W roku akademickim 2004/2005 z inicjatywy pracowników Katedry Edytorstwa powołano na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego Studia Podyplomowe „Edytorstwo tekstów literackich”. Studia te funkcjonują także obecnie pod nazwą „Edytorstwo tekstów literackich i użytkowych”, co jest wyrazistym sygnałem rozszerzenia profilu prowadzonych tu warsztatów i wykładów. Kierownikiem Studiów była przez kilkanaście lat profesor Wolska, natomiast od jej przejścia na emeryturę, tj. od 2017 roku, kierownikiem Studiów i koordynatorem prowadzonych tam zajęć została pisząca te słowa, mianowana na to stanowisko przez profesor Joannę Jabłkowską, Dziekan Wydziału Filologicznego UŁ, sprzyjająca rozwojowi edytorstwa na Wydziale. Podyplomowe studia edytorskie trwają dwa semestry, rokrocznie cieszą się powodzeniem (zainteresowanie wykazują uczestnicy z różnych miejscowości, absolwenci nie tylko filologii polskiej, lecz także m.in. kulturoznawstwa, pedagogiki, neofilologii).

Od lat zainteresowania badawcze Pracowników i Doktorantów Zakładu Edytorstwa, później zaś Katedry Edytorstwa skupiały się wokół edycji tekstów polskich twórców literatury dawnej (głównie Oświecenia) a także Młodej Polski, których dorobek nie doczekał się dotychczas wydania krytycznego. Zespół ma w swym badawczym dorobku m.in. indywidualne i zespołowe edycje krytyczne tekstów literackich; rozprawy w czasopismach edytujące wybrane utwory mniej znanych twórców literatury Oświecenia (np. U. Szostowicza, J.Ch. Albertandiego, M. Eysymontta, F. Bieńkowskiego, J. Koblańskiego, A. Piaseckiego, J.K. Skrzetuskiego, G. Piramowicza); artykuły poświęcone rozważaniom problematyki edytorskiej i wydawniczej w odniesieniu do wybranych twórców literatury polskiej i ich utworów (np. A. Mostowskiej czy A. Naruszewicza – zaprezentowane w pierw na forum ówczesnego Zespołu Edytorstwa i Krytyki Tekstu IBL PAN), a ponadto studia z zakresu typografii i nowoczesnych metod stosowanych w edytorstwie, w tym także z zakresu edytorstwa cyfrowego. Wiązało się to nie tylko z zainteresowaniami naukowymi, lecz również z zajęciami prowadzonymi na specjalizacji edytorskiej oraz specjalizacji „Podstawy grafiki komputerowej”, kierowanej przez doktora Mateusza Poradeckiego.

Zwraca uwagę także udział Pracowników w edytorskich grantach naukowych (NCN, 2011–2017, *Edycje krytyczne ze wstępem dzieł wierszem i prozą W.I. Marewicza*, dr A. Petlak – grant indywidualny; MNiSW, NPRH, 2012–2014, „*Biblioteka Pisarzy Staropolskich*”, „*Biblioteka Pisarzy Polskiego Oświecenia*” – kontynuacja serii wydawniczej i poszukiwanie nowych modeli edycji naukowej, prof. dr hab. B. Wolska – współudział) oraz uczestnictwo w kilku naukowych seminariach warsztatowych organizowanych w ramach ogólnokrajowego zespołowego grantu NPRH, kierowanego przez prof. dr hab. prof. nadzw. UŚ Bożenę Mazurkową: „Czytanie poetów polskiego Oświecenia”, tj. „Czytanie Kniaźnina”, „Czytanie Naruszewicza”, „Czytanie Trembeckiego”, „Czytanie Karpińskiego”. Każdemu tomowi serii, stanowiącemu pokłosie tych seminariów, towarzyszyła oddzielnie wydana edycja omawianych tekstów.

Pracownicy i Doktoranci Zakładu Edytorstwa, później zaś Katedry Edytorstwa oraz Pracowni Edytorstwa brali również udział w redakcjach czasopism naukowych (m.in. profesor Wolska w latach 2011–2021 była redaktorem naczelnym czasopisma „Napis”, które systematycznie publikuje nieznane teksty polskich autorów i podejmuje zagadnienia edytorstwa krytycznego w dziale pt. *Pasje i potyczki edytorskie i tekstologiczne*). Dodajmy, że twórcą działu i jego tytułu był profesor Janusz Tazbir, członek Rady Naukowej pisma.

Pośród różnych interesujących inicjatyw uczestników łódzkiej specjalizacji edytorskiej zasługuje na szczególną uwagę jeden z projektów zespołowych edytorów-polonistów – recenzowana seria wydawnicza „Prace Katedry Edytorstwa Wydziału Filologicznego UŁ” (źródło finansowania: granty uczelniane, wypracowane środki własne Katedry lub sfinansowanie druku przez osoby zaprzyjaźnione). Seria ta była wydawana w latach 2001–2022, w jej ramach ukazało się dziesięć tomików: Adam Naruszewicz, *Wiersze*, wstęp Barbara Wolska, oprac. tekstów studenci filologii polskiej Wydziału Filologicznego UŁ, uczestnicy specjalizacji edytorskiej pod kier. i przy współudziale Barbary Wolskiej, Wydawnictwo Biblioteka, Łódź 2001; Adam Naruszewicz, *Sielanki*, red. Anna Petlak i Barbara Wolska, wstęp Barbara Wolska, oprac. tekstów studenci filologii polskiej Wydziału Filologicznego UŁ, uczestnicy specjalizacji edytorskiej, pod kierunkiem Barbary Wolskiej i Anny Petlak, Wydawnictwo Biblioteka, Łódź 2007; Franciszek Dionizy Kniaźnin, *Wybór erotyków*, red. Anna Petlak i Barbara Wolska, wstęp Małgorzata Pawlata, oprac. tekstów Małgorzata Pawlata, Anna Strożek, Barbara Wolska, Wydawnictwo UŁ, Łódź 2009; Franciszek Zabłocki, *Wybór poezji*, red. Anna Petlak i Barbara Wolska, wstęp Marta Szymor-Rólczak, oprac. tekstów Marta Szymor-Rólczak, Barbara Wolska, Wydawca Katedra Edytorstwa UŁ, Łódź 2010; *Bajki na łamach „Zabaw Przyjemnych i Pożytecznych”*, wstęp Anna Petlak, oprac. tekstów Anna Mateusiak, Anna Petlak, Barbara Wolska, Wydawca

Katedra Edytorstwa UŁ, Łódź 2011; Wojciech Bogusławski, *Saul*, red. Barbara Wolska, Liwia Purgał, wstęp Liwia Purgał, oprac. tekstów Liwia Purgał, Barbara Wolska, Wydawnictwo UŁ, Łódź 2014; Wojciech Bogusławski, *Izkahar, król Guxary*, red. Anna Petlak i Barbara Wolska, wstęp Ewelina Lewandowska, oprac. tekstu Ewelina Lewandowska i Barbara Wolska, Wydawca Katedra Edytorstwa UŁ, Łódź 2016; Wojciech Bogusławski, *Pustelnik na wyspie Formentera*, red. Barbara Wolska, Małgorzata Pawlata, wstęp Małgorzata Kowalska, oprac. tekstów Małgorzata Kowalska, Barbara Wolska, Wydawca Katedra Edytorstwa UŁ, Łódź 2017; Jan Drozdowski, *Literat z biedy. Umizgi dla przysługi*, red. Anna Petlak, wstęp i opracowanie tekstów Małgorzata Czapnik i Barbara Wolska, Wydawca Pracownia Edytorstwa UŁ, Łódź 2018; Feliks Oraczewski, *Pieniacz*, red. Anna Petlak, wstęp i opracowanie tekstów Angelika Krymarys, Marta Szymor-Rólczak, Barbara Wolska, Wydawca Pracownia Edytorstwa UŁ, Łódź 2022.

Wszystkie tomiki serii zostały pomyślane jako efekt pracy zespołowej: promotorów prac magisterskich, autorów tych rozpraw oraz innych pracowników i doktorantów katedry. Wybrane teksty literackie wraz ze wstępem, objaśnieniami, opatrzone zasadami transkrypcji i aparatem krytycznym poddane zostały redakcji naukowej, merytorycznej i językowo-stylistycznej, po czym wykonano i skorygowano ich skład. Po wprowadzeniu uzupełnień i poprawek sugerowanych w recenzjach wydawniczych badaczy spoza UŁ opracowane utwory w postaci płyt CD były przekazywane do druku. Seria ta to swoisty popis wiedzy i umiejętności absolwentów łódzkiej specjalizacji edytorskiej, gdzie edytorskie działania filologiczne, redakcyjno-korektorskie oraz techniczne cenione są równie wysoko. Przesłaniem Zespołu było również następujące przeświadczenie, akcentowane wielokrotnie przez mistrza edytorstwa naukowego tekstów literackich, profesora Zbigniewa Golińskiego: „Pełna znajomość twórczości literackiej konkretnej epoki historycznej może zostać osiągnięta wyłącznie przez dostęp do krytycznych wydań naukowych, co dotyczy w podobnej mierze i dydaktyki. Bez takich opracowań edytorskich historycy literatury pozostają *de facto* bez szans na rzeczywisty postęp wiedzy” (cytat z recenzji Profesora jednego z tomów *Poezji zebranych* A.S. Naruszewicza, wydane przez profesor Wolską). Te publikacje, wykonane w Katedrze „od A do Zet”, tj. od wydobycia z dawnych druków, ich transkrypcję, krytykę tekstu, objaśnienia, korektę po fachowo wykonany skład tekstu, służą jako pomoc naukowa w zakresie literaturoznawstwa.

Poza tą serią warto wspomnieć o opracowanych przez Pracowników i Doktorantów Katedry Edytorstwa oraz opublikowanych edycjach krytycznych utworów literatury polskiej poprzedzonych wstępem. Znajdziemy tu m.in.: *Utwory prozatorskie na łamach „Zabaw Przyjemnych i Pożytecznych”. Wybór. Edycja krytyczna ze wstępem* (2006); *Powieści, listy* Anny Mostowskiej (2014), obie pozycje

w oprac. Moniki Urbańskiej; *Gody życia* oraz *Śluby* Stanisława Przybyszewskiego (2014, 2022), obie pozycje w oprac. Karoliny Goławskiej; *Baśnie. Psalmodie* Marii Komornickiej (2013), w oprac. Katarzyny Turkowskiej; oświeceniowe wiersze poświęcone zasłużonemu dla rodzimej kultury rodowi Czartoryskich, a także utwory poetyckie prezentujące polityków i przedstawicieli elity intelektualnej czasów stanisławowskich, wybrane z „Zabaw Przyjemnych i Pożytecznych”, dwa tomiki oprac. przez Małgorzatę Pawlatę (2011, 2016); edycję tryptyku piastowskiego Juliana Ursyna Niemcewicz (Piaś, Jadwiga, królowa Polski, Kazimierz Wielki), w oprac. Anny Mateusiak (2016); *Wiersze imieninowe poetów z drugiej połowy XVIII wieku* (2011) w oprac. Barbary Wolskiej, Bożeny Mazurkowej (UŚ), Tomasza Chachulskiego (IBL PAN); cztery tomy *Poezji zebranych* Adama S. Naruszewicza (2005, 2009, 2012, 2015), oprac. przez Barbarę Wolską (w serii „Biblioteka Pisarzy Polskiego Oświecenia” Wyd. IBL PAN; tom IV wspólnie z Ariadną Masłowską-Nowak z IBL PAN); edycje utworów dramatycznych i zbiorów poetyckich Wincentego Ignacego Marewicza, oprac. przez Annę Petlak (2018, 2022); sztukę Wojciecha Bogusławskiego *Taczka occiarza*, oprac. przez Agnieszkę Kozyrę (2020); Antoniego Korwina Kossakowskiego *Poezje i przekłady*, w opr. Małgorzaty Pawlaty (2022); trzy tomy wierszy Jana Brzechwy, oprac. przez Monikę Urbańską i Jowitę Podwysocką-Modrzejewską (2019, 2021, 2023).

Wraz z rozwojem specjalizacji edytorskiej i napływem nowej kadry jej absolwentów rozwijało się na łódzkiej polonistyce edytorstwo naukowe tekstów literackich we wszystkich jednostkach literaturoznawczych. Był to zresztą proces mający liczne wcześniejsze inspiracje naukowo-badawcze. Był związek, ale i niezależność, bo nauczyciele akademicy i badacze literatury, pracownicy Filologii Polskiej UŁ różnych pokoleń, wykazywali od dawna zainteresowanie edytorstwem i tekstologią, co w dużej mierze było zasługą ich wcześniejszych nauczycieli, przekazywania swym uczniom pasji, ale też praktycznych wskazówek działania, zmierzających do opanowania krok po kroku sztuki poprawnego wydawania utworów literackich i użytkowych oraz umiejętności z zakresu krytyki tekstu. Powstawały i powstają edytorskie rozprawy magisterskie i doktorskie, a obok nich – nowe wydania krytyczne. W druku ukazały się edycje m.in. wybranych utworów Władysława Reymonta, Henryka Sienkiewicza, Aleksandra Świętochowskiego, Marii Konopnickiej, Bolesława Prusa – w oprac. i przy współudziale Bogdana Mazana (nb. członka Zarządu Ogólnopolskiej Komisji Edytorskiej przy Towarzystwie Literackim im. A. Mickiewicza w latach 2005–2008, zaś w latach 2008–2011 pełniącego funkcję Przewodniczącego tej Komisji); Juliusza Słowackiego – w oprac. i przy współudziale Jacka Brzozowskiego; Marcina Paszkowskiego – w oprac. Michała Kurana; Cypriana Norwida – w oprac. Mateusza Grabowskiego; Jana Achacego Kmity – w oprac. Aleksandry Goszczyńskiej; Stanisława Sadowskiego

– w oprac. Małgorzaty Mieszek; ks. Jana Gnatowskiego – w oprac. Aleksandry E. Mikinki; korespondencji Anny i Jarosława Iwaszkiewiczów – w oprac. Ewy Cieślak i Jerzego Wiśniewskiego.

Należy też wspomnieć o innych projektach naukowych o charakterze edytorskim realizowanych w zakładach literaturoznawczych na łódzkiej polonistyce, m.in. *Edycja krytyczna „Pism wszystkich” Bolesława Prusa*: prof. dr hab. Bogdan Mazan, współudział (2014–2017); *Archiwum prywatne Irit Amiel – opracowanie zbiorów oraz publikacja ineditów literackich*: dr hab. Anita Jarzyna, kierownik (2022–2024); *Patriotyzm trudnych wyborów. Edycja krytyczna korespondencji Anny i Jarosława Iwaszkiewiczów z lat 1944–1979*: prof. dr hab. Krystyna Pietrych, kierownik (2023–2028); *Edycja naukowa korespondencji Jerzego Giedroycia z Leopoldem Tyrmandem*: prof. dr hab. Marzena Woźniak-Łabieniec, kierownik (2024–2027).

W październiku 2017 roku, w związku ze zmianami strukturalnymi na Wydziale Filologicznym UŁ, w tym powołaniem Instytutu Filologii Polskiej i Logopedii, oraz z przejściem na emeryturę profesor Barbary Wolskiej, Katedra Edytorstwa została przekształcona w Pracownię Edytorstwa, której kierownikiem został doktor Mateusz Poradecki. W czerwcu 2019 roku Pracownia ta stała się częścią powołanego wówczas Zakładu Literatury Dawnej, Edytorstwa i Nauk Pomocniczych, kierowanego przez profesora Michała Kurana. Idee i cele naukowo-badawcze i dydaktyczne jednostki są kontynuacją wcześniejszych doświadczeń, lecz przynoszą również nowe rozwiązania zagadnień edytorskich oraz innowacyjne projekty naukowe i wydawnicze, obejmujące głównie piśmiennictwo staropolskie i oświeceniowe. Najważniejszym z tych projektów jest międzyuczelniany grant zespołowy NPRH pod kierunkiem profesora Kurana pt. *Edycja krytyczna „Sarmatiae Europaeae descriptio” i „Kroniki Sarmacji europejskiej” Aleksandra Gwagnina*. Profesor Michał Kuran jest też inicjatorem nowej serii edytorskiej Wydawnictwa UŁ Bibliotheca Litteraria, której celem jest m.in. upowszechnianie dokonań edytorskich łódzkiego środowiska filologicznego oraz prezentacja (w czterech podseriach: *Staropolska, Oświecenie, Wiek XIX* oraz *Wieki XX i XXI*) dzieł ważnych z punktu widzenia dziejów literatury polskiej. Dotychczas ukazały się cztery tomy serii (*Rozmowa z Turczynem...* Bartłomieja Georgiewicza, opr. Aleksandra Kunikowska; poezje i przekłady Antoniego Korwina Kossakowskiego, opr. Małgorzata Pawlata; *Dziennik Wacława Grubińskiego za rok 1943*, opr. Joanna Rażny oraz Wacław Potocki, *Transakcja wojny chocimskiej wg drugiej redakcji*, opr. Jan Okoń i Michał Kuran).

W tym miejscu pragnę serdecznie podziękować Profesorom Tomaszowi Bocheńskiemu, Michałowi Kuranowi, Bogdanowi Mazanowi, Wiesławowi Puszowi, Jerzemu Wiśniewskiemu, Barbarze Wolskiej oraz Doktorom Mateuszowi Poradeckiemu i Monice Urbańskiej za wspomnienia, a także wszystkie informacje związane z powstawaniem i losami specjalizacji edytorskiej na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego.